

Asia C-701/23**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

14.11.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Tribunal judiciaire de Paris (Pariisin alioikeus, Ranska)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

4.7.2023

Kantaja:

Procureur de la République

Vastaaja:

SWIFTAIR-yhtiö

1. Asian kohde ja tosiseikat:

- 1 Espanjalaisen Swiftair-yhtiön Espanjassa rekisteröity McDonnell-Douglas 83 -lentokone (ECLTV) lähti 24.7.2014 Burkina Fasossa sijaitsevalta Ouagadougoun lentoasemalta Algeriin (lennon numero AH 5017). Koneessa oli kuusi miehistön jäsentä ja 110 matkustajaa, joista 54 oli Ranskan kansalaisia.
- 2 Noin 30 minuutin kuluttua lähdöstä lentokone joutui Malin yläpuolella kehoihin sääolosuhteisiin. Se kääntyi pohjoiseen välttääkseen kuuropilvet ja putosi ja murskautui Pohjois-Malin aavikolle, josta lentokoneen hylky löydettiin illalla 24.7.2014. Kaikki ilma-aluksessa olleet olivat menehtyneet.
- 3 Pariisin virallinen syyttäjä antoi samana päivänä lentoliikennepoliisin (Ranska) johdon tehtäväksi verekseltään tapahtunutta tekoa koskevan tutkinnan.
- 4 Espanjalainen tutkintatuomioistuin aloitti samanaikaisesti esitutkinnan Juzgado Central de Instrucción n° 6:n (valtakunnallinen tutkintatuomioistuin nro 6, Espanja) 24.7.2014 antamalla määräyksellä, jossa veloitettiin aloittamaan rikosprosessilain hyväksymisestä 14.9.1882 annetun kuninkaan asetuksen (Real

Decreto por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal, jäljempänä Espanjan rikosprosessilaki) 774 §:n mukainen alustava tutkinta (diligencias previas), jotta voitiin määritellä oletetun rikkomisen luonne ja olosuhteet. Espanjan virallinen syyttäjä totesi 25.7.2014 esittämässään vaatimuksissa, että ”väliaikainen toimivalta on hyväksyttävä siihen saakka, kunnes onnettomuuden syyt on selvitetty, koska kyseessä voivat olla Audiencia Nacionalin (valtakunnallinen ylioikeus, Espanja) toimivaltaan kuuluvat terrorismiin liittyvät rikokset”.

- 5 Juzgado Central de Instrucción n° 6 totesi 23.9.2014 antamassaan myöhemmässä määräyksessä, että ”koska terrori-iskun mahdollisuus on suljettu pois, on vielä tutkittava, voivatko tapahtumat johtua lentäjien kokemattomuudesta tai varomattomuudesta”.
- 6 Ranskassa aloitettiin 29.7.2014 päivätyllä haastehakemuksella tuntematonta epäiltyä (”X”) koskeva esitutkinta kuolemantuottamuksista, jotka ovat aiheutuneet huolimattomuudesta, varomattomuudesta, tarkkaamattomuudesta, laiminlyönnistä tai laissa tai asetuksessa säädetyn varovaisuus- tai turvallisuusvelvoitteen laiminlyönnistä.
- 7 Ranskalaiset ja espanjalaiset tutkintatuomarit tekivät yhteistyötä virka-apupyntöjen, kansainvälistä keskinäistä rikosoikeusapua koskevien pyyntöjen, asiantuntijoiden kuulemisten ja oikeudenkäyntiasiakirjojen vaihdon avulla. Ranskalaisten tutkijoiden laatima selvitys Espanjan menettelystä osoittaa, että useat asiakirjat perustuivat lukuisiin ja täsmällisiin pyyntöihin, jotka koskivat ranskalaisten tuomareiden kansainvälisiä virka-apupyntöjä koskevien asiakirjojen toimittamista.
- 8 Tähän selvitykseen sisältyy Espanjassa toteutetun menettelyn ensimmäiseen osaan liittyvä kirje, jonka asianajaja F. J. S. M oli lähettänyt Audiencia Nacionaliin ilmoittaakseen tuomarille, että hän edustaa Swiftair-yhtiötä menettelyn aikana.
- 9 Juzgado Central de Instrucción n° 6 teki 18.7.2016 väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen ja lopetti menettelyn syyttävöviranomaisen vaatimusten mukaisesti. Kyseisessä päätöksessä todetaan seuraavaa: ”Terroriteon mahdollisuus oli suljettu pois. –– tutkintaa jatkettiin sen selvittämiseksi, saattoivatko tapahtumat johtua espanjalaisten lentäjien C. M. A:n ja G. C. I:n varomattomuudesta tai kokemattomuudesta. Joukko asiantuntijoita totesi tässä yhteydessä, että kun otetaan huomioon analysoidut asiakirjat miehistön inhimilliseltä ja ammatilliselta kannalta sekä ECLTV-ilma-aluksen kunto, emme ole havainneet mitään näyttöä Swiftair-yhtiön syyllistymisestä sääntöjenvastaisuuksiin, jotka voivat liittyä Malissa 24.7. tapahtuneeseen lennon nro AH5017 ilmailuonnettomuuteen. Asiantuntijat –– puolestaan päättelevät, että Swiftair-yhtiön käyttämällä lentosimulaattorilla pystyttiin suorittamaan kaikki valvontaviranomaisen edellyttämä harjoittelu koulutuksen ja valvonnan eri vaiheissa. Se soveltui täydellisesti MD-83-ilma-aluksen lentäjien kouluttamiseen ja harjoitteluun, ja siinä oli lisäksi digitaalinen väline, joka vastasi onnettomuuteen

joutuneen lentokoneen laitteistoa. Ei siis ole todettu, että ilma-alusten lentäjillä olevaa objektiivista tarkkaavaisuus- tai huolellisuusvelvoitetta olisi rikottu.”

- 10 Tämä väliaikaista syyttämättä jättämistä ja menettelyn lopettamista koskeva päätös tehtiin Espanjassa sen jälkeen, kun siellä vireillä olleeseen menettelyyn oli toimitettu EASAn (Euroopan unionin lentoturvallisuusvirasto) virkamiesten asiantuntijalausunto, jossa valvonnan kanssa samanaikaisesti toteutetun lentäjien toistuvan harjoittelun kirjaamisessa havaittiin sääntöjenvastaisuuksia mutta jossa kuitenkin katsottiin, ettei niillä ollut yhteyttä onnettomuuteen ja ettei lentäjien pätevyyden valvonnassa ilmennyt mitään sääntöjenvastaisuutta.
- 11 Tätä päätöstä ennen oli toimitettu myös raportti kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen liitteen 13 määräysten mukaisesti suoritetusta kansainvälisestä turvallisuustutkinnasta, josta vastasi valtion, jossa onnettomuus tapahtui, eli Malin, liikenneministeriö. Tutkintalautakunnan kyseisen raportin päätteeksi antamat suositukset koskivat pysyvän jäänestojärjestelmän valmistajan tekemää toteutettavuustutkimusta, jääkiteiden havaitsemisedellytysten lisäämistä FCOM-ohjeiden (Flight Crew Operating Manual) menettelyihin, ilma-aluksen sakkauksen sisällyttämistä dokumentaatioon ja koulutukseen, ohjaamoäänittimien (CVR) tarkastusmenettelyn muuttamista, kunnes ICAOn (Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö) liitteen 6 mukainen magneettinauhojen käyttö päättyy, sekä lennonjohtokeskusten koordinoinnin parantamista Nigerin, Burkina Fason ja Malin viranomaisten välillä. Mikään suositus ei koskenut Swiftair-lentoyhtiötä.
- 12 Ranskassa tekniset tutkimukset oli annettu 2.9.2014 nimetyn kolmesta asiantuntijasta koostuneen komitean tehtäväksi. Loppukertomus toimitettiin 23.12.2016. Kyseinen asiantuntijakomitea totesi, että seuraavat seikat olivat vaikuttaneet onnettomuuden tapahtumiseen:
 - Lentäjät harjoittivat kausiluonteista toimintaa, joka keskittyi muutamaaan kuukauteen ja keskeytyi pitkiksi ajoiksi, mikä oli heikentänyt heidän suorituskykyään epätavallisissa tilanteissa.
 - Maa- ja lentosimulaattorikoulutuksia oli liian vähän, ja niiden sisältö oli puutteellinen, mikä oli vaikuttanut siihen, ettei ulkoisia lento-olosuhteita ymmärretty.
 - Moottorien jäänestojärjestelmät eivät olleet käytössä, moottoriparametrien huononemista, merkittävää nopeuden vähenemistä ja siitä johtuvaa tasapainon heikkenemistä ei havaittu, sakkaukseen ei reagoitu asianmukaisesti, ja kyky selviytyä suuresta työmäärästä oli heikentynyt.
 - Reitti oli muuttunut, lentokone joutui intertrooppisiin rintamiin, ja radioviestinnässä oli vaikeuksia, minkä vuoksi työmäärä lisääntyi ja miehistöä oli vähemmän käytettävissä.
 - Samaan miehistöön kuului kaksi kausiluonteista työtä tekevää lentäjää, jotka eivät olleet lentäneet lähes kahdeksaan kuukauteen.

- 13 Kuolemantuottamuksia tutkivat ranskalaiset tutkintatuomarit aloittivat 29.6.2017 Swiftair SA -yhtiön, joka on sen varatoimitusjohtajan S.L.F:n edustama oikeushenkilö, osalta tutkinnan (mise en examen), jossa yhtiötä epäiltiin siitä, että se oli ”aiheuttanut tahattomasti kaikkien aluksessa olleiden henkilöiden, joiden joukossa oli ranskalaisia uhreja, kuoleman huolimattomuudella, varomattomuudella, tarkkaamattomuudella, laiminlyönnillä tai laissa tai asetuksessa säädetyn varovaisuus- tai turvallisuusvelvoitteen noudattamatta jättämisellä”, jotka ovat Ranskan rikoslain (Code pénal) 221-6, 221-7, 221-8 ja 221-10 §:ssä rangaistavaksi säädettyjä tekoja, eli käsiteltävässä asiassa sillä, ettei kyseinen yhtiö ollut varmistanut lennon nro AH5017 miehistön riittävää koulutusta, mikä vaikutti siihen, ettei miehistö ymmärtänyt ulkoisia lento-olosuhteita eikä moottoriparametrien heikkenemistä, käyttänyt ilma-aluksen suojajärjestelmiä eikä reagoinut asianmukaisesti sakkaukseen”.
- 14 Swiftair-yhtiö riitautti kyseisen tutkinnan aloittamisen sillä perusteella, että Espanjan oikeusviranomainen oli tehnyt kyseisiä tekoja koskevan syyttämättä jättämispäätöksen. Swiftair-yhtiön mukaan kyseessä on lainvoimainen päätös, joka on sitova Ranskassa Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaan sisältyvän *ne bis in idem* -periaatteen nojalla.
- 15 Tutkintatuomari hylkäsi Swiftair-yhtiön esittämän syyteoikeuden raukeamista koskevan väitteen todeten seuraavaa:

”Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaan sisältyvää *ne bis in idem* -periaatetta ei sovelleta ratkaisuun, jolla sopimusvaltion viranomainen on käsiteltäväkseen saamansa asian aineellisesti tutkittuaan määrännyt esitutkinta- ja syytemenettelyn keskeytyneeksi vaiheessa, jossa rikoksesta epäiltyä henkilöä ei vielä ole asetettu syytteeseen, kun tällainen keskeyttämisestä annettu ratkaisu ei kyseisen valtion kansallisen oikeuden mukaan johda syyteoikeuden lainvoimaiseen raukeamiseen ja kun se ei siten ole esteenä samaa tekoa koskevalle uudelle esitutkinta- ja syytemenettelylle kyseisessä valtiossa” (tuomio 29.6.2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483 ja tuomio 22.12.2008, Turanský, C-491/07, EU:C:2008:768, 45 kohta).

Espanjan rikosprosessilain 637 ja 641 §:n mukaan rikosoikeudellisen menettelyn lopettaminen tai syyttämättä jättäminen ennen asian ratkaisuvaihetta voidaan tehdä kahdessa muodossa, jotka ovat ehdoton syyttämättä jättäminen (*sobreseimiento libre*) silloin, kun ei ole olemassa varteenotettavia viitteitä siitä, että rikosoikeudellisen menettelyn perusteena oleva teko on tehty, kun teko ei ole rikos tai kun menettelyssä ilmenee, etteivät henkilöt, joiden osalta tutkinta on aloitettu, ole rikosoikeudellisessa vastuussa tekijöinä, rikokseen osallisina tai kätkijöinä, tai väliaikainen syyttämättä jättäminen (*sobreseimiento provisional*), kun rikosoikeudellisen menettelyn perusteena olevaa rikosta ei ole näytetty asianmukaisesti toteen tai kun esitutkinnassa ilmenee, että rikos on tehty, mutta ei ole riittäviä perusteita asettaa syytteeseen yhtä tai useampaa tiettyä henkilöä tekijänä, rikokseen osallisena tai kätkijänä. Tällainen väliaikainen menettelyn lopettaminen, jolla ei ole vastinetta Ranskan oikeudessa, ei ole esteenä menettelyn

uudelleen aloittamiselle, jos ilmenee uusia sen oikeuttavia seikkoja, eikä tällöin edellytetä uutta kantelua tai täydentäviä syytetoimia.

Espanjan oikeuskäytännössä täsmennetään, että ainoastaan asian käsittelyn lopettamista ja ehdotonta syyttämättä jättämistä koskevat päätökset ovat oikeusvoimaisia, koska rikosoikeudellinen menettely saatetaan niillä lopullisesti päätökseen. Tribunal Supremon (ylin tuomioistuin, Espanja) rikosjaoston oikeuskäytännön mukaan ainoastaan ehdotonta syyttämättä jättämistä koskevalla päätöksellä on sama oikeusvoima kuin lainvoimaisella ratkaisulla. Näin ollen uuden rikosoikeudellisen menettelyn aloittaminen samaa henkilöä vastaan niiden samojen tekojen perusteella, joista on jo tehty ehdotonta syyttämättä jättämistä koskeva päätös, merkitsisi tässä tapauksessa *ne bis in idem* -periaatteen loukkaamista. Asian käsittelyn lopettamista tai väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevat päätökset, jotka tehdään silloin, kun kyseessä olevaa rikosta ei ole asianmukaisesti näytetty toteen tai kun ei ole riittäviä perusteita nostaa tiettyä henkilöä vastaan syytettä, eivät siten ole oikeusvoimaisia. Tällainen asian käsittelyn ”väliaikainen” lopettaminen ei siis ole esteenä menettelyn uudelleen aloittamiselle, jos ilmenee sen oikeuttavia uusia seikkoja.

Käsiteltävässä asiassa Juzgado Central de Instrucción n° 6:n 18.7.2016 tekemä asian käsittelyn lopettamista koskeva päätös on väliaikaista syyttämättä jättämistä koskeva päätös, joten se ei ole oikeusvoimainen. Swiftair-yhtiön väite, jonka mukaan kyseessä on *ne bis in idem* -periaatteen nojalla Ranskassa sitova lainvoimainen päätös, on näin ollen hylättävä.”

- 16 Syytettynä oleva Swiftair SA -yhtiö haastettiin 18.5.2021 annetulla määräyksellä Tribunal judiciaire de Paris’hin (Pariisin alioikeus, Ranska).

2. Asiaa koskevat oikeussäännöt:

A. *Unionin oikeus*

Euroopan unionin perusoikeuskirja

- 17 Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklassa, jonka otsikko on ”Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta”, todetaan seuraavaa:

”Ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti.”

Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14.6.1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehty yleissopimus, joka allekirjoitettiin 19.6.1990 Schengenissä¹

- 18 Lukuun ”Ne bis in idem -periaatteen soveltamisesta” sisältyvässä 54 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Henkilöä, jota koskevassa asiassa sopimuspuoli on antanut lainvoimaisen tuomion, ei voida syyttää samasta teosta toisen sopimuspuolen toimesta edellyttäen, että tämä henkilö on tuomion saatuaan suorittanut rangaistuksensa tai parhaillaan suorittaa sitä taikka että sitä ei voida tuomion antaneen sopimuspuolen lain mukaan enää suorittaa.”

B. Kansallinen oikeus

Ranskan lainsäädäntö

Rikosprosessilaki (Code de procédure pénale)

- 19 Lain 695-9-54 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Sovellettaessa rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltariititojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta 30.11.2009 tehtyä neuvoston puitepäätöstä 2009/948/YOS asianomaisten jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset antavat toisilleen tietoja rikosoikeudellisista menettelyistä ja tutkivat yhdessä, miten ne voivat rajoittaa rinnakkaisista menettelyistä johtuvia kielteisiä seurauksia silloin, kun useammassa jäsenvaltiossa vireillä olevat samoja henkilöitä ja samoja tosiseikkoja koskevat rinnakkaiset rikosoikeudelliset menettelyt voivat johtaa lainvoimaisiin tuomioihin.”

Espanjan lainsäädäntö

Rikosprosessilain hyväksymisestä 14.9.1882 annettu kuninkaan asetus (Real Decreto por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal) (Espanjan rikosprosessilaki)

- 20 Lain 637 §:ssä säädetään seuraavaa:

”ehdoton syyttämättä jättäminen:

¹ Laajennettu koskemaan Espanjaa Espanjan kuningaskunnan liittymisestä Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehtyyn yleissopimukseen Bonnissa 25.6.1991 tehdystä sopimuksesta (EYVL 2000, L 239, s. 69) lähtien.

1) silloin, kun ei ole olemassa varteenotettavia viitteitä siitä, että rikosoikeudellisen menettelyn perusteena oleva teko on tehty

2) silloin, kun teko ei ole rikos

3) silloin, kun menettelyssä ilmenee, etteivät henkilöt, joiden osalta tutkinta on aloitettu, ole rikosoikeudellisessa vastuussa tekijöinä, rikokseen osallisina tai kätkijöinä”.

21 Lain 641 §:ssä säädetään seuraavaa:

”väliaikainen syyttämättä jättäminen:

1) silloin, kun rikosoikeudellisen menettelyn perusteena olevaa rikosta ei ole näytetty asianmukaisesti toteen

2) silloin, kun esitutkinnasta ilmenee, että rikos on tehty, mutta ei ole riittäviä perusteita asettaa syytteeseen yhtä tai useampaa tiettyä henkilöä tekijänä, rikokseen osallisena tai kätkijänä”.

Código penal (Espanjan rikoslaki)

22 Lain 31 a §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Tässä laissa säädettyissä tapauksissa oikeushenkilöt ovat rikosoikeudellisessa vastuussa laillisten edustajiensa ja tosiasiallisten tai oikeudellisten johtajiensa niiden nimissä tai lukuun ja niiden hyväksi tekemistä rikoksista.

Samoissa tapauksissa oikeushenkilöt ovat rikosoikeudellisessa vastuussa myös sellaisista rikoksista, jotka kuka tahansa edellisessä momentissa mainittujen luonnollisten henkilöiden alaisuudessa toimiva henkilö on yhtiön toimintoja harjoittaessaan voinut tehdä niiden lukuun ja niiden hyväksi, koska tämän henkilön toimintaa ei ole valvottu asianmukaisesti, kun otetaan huomioon käsiteltävänä olevan asian konkreettiset olosuhteet.

2. Oikeushenkilöiden rikosoikeudellinen vastuu syntyy, kun todetaan rikos, joka edellisessä momentissa mainitut valtuutukset tai tehtävät täyttävän henkilön on täytynyt tehdä, vaikka konkreettisesti vastuussa olevaa luonnollista henkilöä ei ole yksilöity tai menettelyä ei ole voitu kohdistaa häneen. Kun molemmille määrätään samojen tekojen perusteella sakkorangaistus, tuomarit tai tuomioistuimet muuttavat sakon määrää siten, ettei tästä seuraava sakon määrä ole suhteeton tekojen vakavuuteen nähden.”

3. Asianosaisten lausumat

Syytetty (Swiftair-yhtiö)

- 23 Swiftair-yhtiö esittää pääasiallisesti, että tunnetun espanjalaisen tuomarin toteuttamaa 11 osaa sisältävää tutkintaa on pidettävä perusteellisenä tutkintana, jonka päätteeksi tuomioistuin on voinut muun muassa Swiftair-yhtiön lentäjien koulutuksessa mahdollisesti tekemiä sääntöjenvastaisuuksia koskevien luotettavien tutkimusten perusteella katsoa, ettei asian käsittelyä ollut aiheellista jatkaa. Swiftair-yhtiö väittää, että tätä päätöstä olisi täytynyt pitää ehdotonta eikä väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevana päätöksenä ilmeisen rikkomisen puuttuessa, että väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevasta päätöksestä oli joka tapauksessa mahdollista nostaa kante, mitä ei ollut tehty, ja ettei tämä päätös mahdollista menettelyn uudelleen aloittamista uuden näytön puuttuessa: sitä on siis pidettävä Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettuna lainvoimaisena ratkaisuna, ja Swiftair-yhtiö, joka on lentäjien lisäksi ainoa syyttämättäjättämispäätöksessä nimeltä mainittu henkilö, voi vedota sen ne bis in idem -vaikutukseen.
- 24 Swiftair-yhtiö toteaa lisäksi, että uusien seikkojen ilmetessä ranskalaiset tuomarit eivät selvästikään ole toimivaltaisia tutkimaan asiaa, koska unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön (tuomio 5.6.2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, 41 kohta) perusteella ainoastaan espanjalainen tutkintatuomari voi aloittaa tutkinnan uudelleen.
- 25 Swiftair-yhtiö katsoo lisäksi, että vanhentumisaika on jo päättynyt Espanjassa ja ettei tutkintaa voida aloittaa siellä enää uudelleen, vaikka uusia tosiseikkoja tai uutta näyttöä ilmenisi. Tästä syyttämättäjättämispäätöksestä on siis tullut vanhentumisen vuoksi aineellisesti oikeusvoimainen, minkä vuoksi se on Swiftair-yhtiön mukaan ”kaksinkertaisesti” lainvoimainen.
- 26 Swiftair-yhtiö toteaa lopuksi, että vaikka oikeushenkilöiden vastuu oli Espanjassa kyseisenä ajankohtana rajoitettava, oikeushenkilöä edustavien luonnollisten henkilöiden vastuun syntyminen oli kuitenkin mahdollista, ja että espanjalainen tutkintatuomari totesi siksi syyttämättäjättämispäätöksessään, ettei Swiftairin voida katsoa syyllistyneen mihinkään sääntöjenvastaisuuteen.

Syyttäjäviranomainen

- 27 Syyttäjäviranomainen katsoo, ettei Tribunal judiciaire de Paris saa riittävästi tietoa Espanjassa toimivien ranskalaisten yhteistuomareiden tai ne bis in idem -kysymyksestä todistajina kuultujen tutkijoiden tutkinnan aikana antamista erilaisista oikeudellisista lausunnoista, koska ainoastaan unionin tuomioistuin on toimivaltainen tulkitsemaan Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklan merkitystä tarkasteltaessa tässä asiassa esitetyjä kahta oikeudellista kysymystä, jotka ovat Espanjassa tehdyn väliaikaista

syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen ulottuvuus sekä kysymys siitä, ovatko luonnollinen henkilö ja oikeushenkilö sama henkilö.

Asianomistajat

- 28 Asianomistajat katsovat, että Espanjassa tehty väliaikaista syyttämättä jättämistä koskeva päätös vastaa oikeusjärjestyksissä, joissa ei ole tutkintatuomaria, syyttäviviranomaisen päätöstä asian käsittelyn lopettamisesta ilman jatkotoimia ja että Ranskan Cour de cassationin (ylin tuomioistuin) ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä katsotaan vakiintuneesti, ettei tällainen päätös ole lainvoimainen. Asianomistajat korostavat, että espanjalaisten tuomioistuinten oikeuskäytäntö on itsessään hyvin selvä siltä osin kuin kyse on näiden väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevien päätösten oikeusvoiman puuttumisesta, toisin kuin ehdotonta syyttämättä jättämistä koskevien päätösten osalta.
- 29 Asianomistajat toteavat lisäksi, ettei espanjalainen tutkintatuomari ole suorittanut mitään huolellista ja perusteellista tutkintaa ja että kaikki Swiftair-yhtiön johtohenkilöiden kuulemiset toteutettiin Ranskassa suoritettuna tutkinnan yhteydessä, jotta asiantuntijat voisivat arvioida yhtiön huolellisuutta.
- 30 Asianomistajat korostavat lopuksi, että päätöksen oikeusvoima toisen asian yhteydessä edellyttää joka tapauksessa, että asianosaiset, peruste ja kohde ovat samat: nyt käsiteltävässä asiassa asianomistajat väittävät yhtäältä, etteivät asianosaiset ole samat, koska Swiftair-yhtiötä ei asetettu syytteeseen Espanjassa ja koska oikeushenkilöt eivät voi olla Espanjassa vastuussa lento-onnettomuuteen liittyvistä teoista, ja toisaalta, ettei oikeudellinen luonnehdinta ole sama, koska Ranskassa suoritettu tutkinta koski kuolemantuottamuksia, kun taas Espanjassa tutkittiin terrori-iskun mahdollisuutta ja tämän jälkeen lentäjien tekemiä ilmaliikennelainsäädännön rikkomuksia. Lopuksi on todettava, että koska Swiftair-yhtiötä vastaan ei ole nostettu Espanjassa minkäänlaista syytettä eikä sillä joka tapauksessa ole siellä aiheutta huoleen, se ei voi vedota ne bis in idem -sääntöön.

4. Tribunal judiciaire de Paris'n arviointi asiasta:

Sovellettavien säännösten tarkastelu

- 31 Tribunal judiciaire de Paris määrittää ensin asiaa koskevat unionin, Ranskan ja Espanjan oikeussäännöt.
- 32 Unionin oikeuden osalta tuomioistuin tarkastelee ne bis in idem -periaatetta erityisesti Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklan perusteella. Käsitellessään aluksi ”bis”-sanaa se mainitsee tuomiot, joissa unionin tuomioistuin tarkastelee erityisesti Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa tarkoitettua ratkaisun lainvoimaisuutta (tuomio 11.2.2003, Gözütok ja Brügge, C-187/01 ja C-385/01,

EU:C:2003:87; tuomio 10.3.2005, Miraglia, C-469/03, EU:C:2005:156; tuomio 22.12.2008, Turanský, C-491/07, EU:C:2008:768; tuomio 5.6.2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057 ja tuomio 29.6.2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483). Tribunal judiciaire de Paris tiivistää niissä esitetyt toteamukset seuraavasti: Lainvoimainen ratkaisu ei välttämättä ole asian ratkaisevan tuomioistuimen ratkaisu, mutta sen on päätettävä syytteen nostaminen lopullisesti sopimusvaltiossa. Lainvoimainen ratkaisu on ehdottomasti annettava pääasian tutkimisen jälkeen. On katsottu, että samaa henkilöä vastaan voidaan nostaa uudelleen syyte samojen tekojen perusteella vain, jos esiin tulee uusia tosiseikkoja tai uutta näyttöä.

- 33 Käsitellessään seuraavaksi ”idem”-sanaa Tribunal judiciaire de Paris viittaa 9.3.2006 annettuun tuomioon Van Esbroeck (C-436/04, EU:C:2006:165) ja 28.9.2006 annettuun tuomioon Gasparini ym. (C-467/04, EU:C:2006:610) ja toteaa lisäksi, ettei viimeksi mainitussa tuomiossa ratkaista nimenomaisesti kysymystä siitä, voiko sillä, että jossakin sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa luonnollisia henkilöitä vastaan jätetään nostamatta syyte, olla ne bis in idem -vaikutus sellaisten oikeushenkilöiden hyväksi, joita koskevat samat teot toisessa sopimuspuolena olevassa valtiossa.
- 34 Ranskan oikeuden osalta Tribunal judiciaire de Paris mainitsee rikosprosessilain 695-9-54 §:n, jossa viitataan 30.11.2009 tehtyyn neuvoston puitepäätökseen 2009/948/YOS, jossa säädetään muun muassa asian saattamisesta Eurojustin käsiteltäväksi tilanteessa, jossa rinnakkaisista toimivaltuuksista ei päästä yksimielisyyteen, mutta huomauttaa ainoastaan, että Espanjan ja Ranskan oikeusviranomaisten tutkinnan aikana käymät keskustelut olivat hyödyllisiä tutkimusten osalta, mutta niiden perusteella ei voitu ratkaista sitä, onko päätös mahdollisesti ristiriidassa rinnakkaisten tutkimusten lopputuloksen kanssa.
- 35 Espanjan oikeuden osalta Tribunal judiciaire de Paris esittelee lyhyesti edellä mainittuihin Espanjan rikosprosessilain 637 ja 641 §:ään sisältyvän syyttämättä jättämistä koskevien päätösten järjestelmän sekä oikeushenkilöiden vastuuta koskevan järjestelmän.

Syyttämättä jättämistä koskevien päätösten järjestelmä

- 36 Toisin kuin Ranskan oikeudessa, Espanjan oikeudessa ei säädetä väliaikaisella syyttämättä jättämisellä lopetetun menettelyn uudelleen aloittamisen edellytyksistä. Nämä edellytykset on siksi määritelty Espanjan tuomioistuinten oikeuskäytännössä, jossa asetetaan periaatteeksi uusia tosiseikkoja tai uutta näyttöä koskeva vaatimus (Tribunal Supremon 30.6.1997 antama ratkaisu, joka on sittemmin vahvistettu), jonka mukaan rikosoikeudellista menettelyä ei voida aloittaa uudelleen samojen todisteiden perusteella ja jossa annetaan väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevalle päätökselle tietty oikeusvoima erityisesti ”menettelyn jatkamiseksi asiakirja-aineistoon liitettyjen todisteiden riittävyyden” osalta.

37 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin esittelee syytetyn ja asianomistajien mainitsevat oikeuskäytännöt lyhyesti ja päättelee niistä, että kunkin asianosaisen mainitsevat päätökset eivät ole ristiriitaisia ja että niillä pyritään osoittamaan seuraavaa: Espanjan tuomioistuimet ovat vahvistaneet täsmälliset kriteerit sille, että menettely voidaan aloittaa uudelleen väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen tekemisen jälkeen, mikä edellyttää uusien tosiseikkojen tai uuden näytön ilmenemistä. Koska menettelyä voidaan jatkaa väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen tekemisen jälkeen, se ei ole lainvoimainen ratkaisu, jolla on täysi oikeusvoima. Kun otetaan huomioon espanjalaisten tuomareiden kiistanalainen käytäntö turvautua helposti väliaikaista syyttämättä jättämistä koskeviin päätöksiin, tuomioistuimet tutkivat tapauskohtaisesti asiakirja-aineiston sisällön arvioidakseen, mitkä vaikutukset syyttämättäjättämispäätöksellä on oltava.

Oikeushenkilöiden vastuuta koskeva järjestelmä

38 Oikeushenkilöiden vastuu otettiin käyttöön Espanjassa rikoslaista 23.11.1995 annetun lain 10/1995 muuttamisesta 30.3.2015 annetulla lailla 1/2015 (Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal).

39 Onnettomuuden tapahtuma-aikaan oikeushenkilöiden vastuuta säänneltiin (tämän tiivistelmän 22 kohdassa esitetyllä) rikoslain 31 a §:llä, jossa säädettiin muun muassa seuraavaa: ”1. Tässä laissa säädettyissä tapauksissa oikeushenkilöt ovat rikosoikeudellisesti vastuussa – –.”

40 Tästä säännöksestä ilmenee, että oikeushenkilöiden voidaan katsoa olevan Espanjassa vastuussa ainoastaan tyhjentävään luetteloon sisältyvistä rikoksista, joihin eivät sisälly 24.12.1964 annetun ilmaliikennealan rikos- ja prosessilain 209/1964 (Ley 209/1964, de 24 de diciembre, Penal y Procesal de la Navegación Aérea) 65 §, jossa säädetään ilmaliikenteessä tapahtuvasta varomattomuudesta tai kokemattomuudesta johtuvasta vakavasta rikoksesta, eikä rikoslain 142 §, joka koskee varomattomuudesta aiheutuvaa kuolemantuottamusta koskevaa rikosta.

41 Tribunal judiciaire de Paris tutkii Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaan perustuvan syyteoikeuden raukeamista koskevan väitteen, joka perustuu Juzgado Central de Instrucción n° 6:n 18.7.2016 tekemään väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevaan päätökseen.

42 Tätä varten se katsoo tarpeelliseksi tutkia,

1) pidetäänkö Espanjassa tehtyä päätöstä Euroopan unionin oikeudessa tarkoitettuna ”lainvoimaisena tuomiona”

2) voidaanko Swiftair-yhtiötä pitää Espanjassa tehdyn päätöksen perusteella henkilönä, jota koskevassa asiassa on annettu ”lainvoimainen tuomio”, mikä

edellyttää, että Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaan sisältyvän käsitteen ”henkilö, jota koskevassa asiassa on annettu lainvoimainen tuomio”, joka voi vedota *ne bis in idem* -periaatteeseen, ulottuvuus määritellään tapauksessa, jossa esitutkinta on päätetty tutkintavaiheessa eikä ketään ole kuultu muussa asemassa kuin pelkkänä todistajana

3) vaikka Swiftair-yhtiö voi vedota sellaisessa oikeusjärjestyksessä tehdyn päätöksen vaikutuksiin, jossa ainoastaan sitä edustavat luonnolliset henkilöt voivat olla vastuussa esitutkinnan kohteena olevista teoista, on ratkaistava, voidaanko Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaan sisältyvää *ne bis in idem* -periaatetta soveltaa automaattisesti henkilön käsitteen laajan tulkinnan perusteella, ja jos syytteet koskevat tai voivat koskea vain luonnollisia henkilöitä, näiden luonnollisten henkilöiden laillisesti edustamaan oikeushenkilöön tehtävän rinnastuksen perusteella.

Soveltaminen käsiteltävässä asiassa

1) Onko kyseessä ”lainvoimainen tuomio”?

- 43 Istunnossa, joka pidettiin 8.6.2023, käydyissä keskusteluissa keskityttiin lähinnä Espanjassa tehdyn väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen ulottuvuuteen. Toiset totesivat, että koska kyseinen päätös ei ole Espanjassa oikeusvoimainen, väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevaa päätöstä ei voida pitää lainvoimaisena ratkaisuna, ja toiset korostivat, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, joka koskee lainvoimaisen ratkaisun käsitettä, edellytetään ainoastaan, että kyseisellä päätöksellä päätetään syytteenpano, jollei mahdollisista uusista tosiseikoista tai uudesta näytöstä tai ylimääräisten muutoksenhakukeinojen käytöstä muuta johdu.
- 44 Espanjan oikeudessa on tämä erityispiirre, että niistä syyttämättä jättämistä koskevista päätöksistä, jotka tutkintatuomari voi tehdä päättäkseen tutkintansa, on erotettu toisistaan ne, joiden perusteella tutkinta voidaan aloittaa uudelleen, jos esiin tulee uusia tosiseikkoja tai uutta näyttöä (väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevat päätökset), ja ne, joilla tutkinta päätetään lopullisesti ja jotka ovat oikeusvoimaisia, koska ei ole olemassa rikosta, tekijää tai vastuussa olevaa tekijää (ehdotonta syyttämättä jättämistä koskevat päätökset). Nämä kaksi päätöstyyppeä ovat tuomioistuimen ratkaisuja, joihin voidaan hakea muutosta, ja niiden vaikutukset vaihtelevat olennaisesti, kun tarkastellaan syytetyn tai vangitun henkilön oikeuksia (kuten vapauttamispäätöksiin liittyvä oikeus kunniaan ja maineeseen liittyvään oikeussuojaan sekä oikeus saada korvausta tutkinnan tai tiettyjen muutoksenhakukeinojen aikana suoritetusta tutkintavankeudesta).
- 45 Jotta voidaan korjata tutkintatuomareiden mahdolliset väärinkäytökset, jotka liittyvät siihen, että he tekevät liian helposti väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevia päätöksiä, espanjalaiset tuomioistuimet voivat tapauskohtaisesti vahvistaa väliaikaista syyttämättä jättämistä koskeville päätöksille samat vaikutukset kuin ehdotonta syyttämättä jättämistä koskeville päätöksille, jos ne

voivat määrittää, että tutkintatuomari oli tilanteessa, joka olisi oikeuttanut ehdotonta syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen tekemisen.

- 46 Espanjan oikeuskäytäntö on kuitenkin selkeä: väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevilla päätöksillä ei ole aineellista oikeusvoimaa. Ainoastaan ehdotonta syyttämättä jättämistä koskevat päätökset ovat oikeusvoimaisia. Tribunal Constitucional (perustuslakituomioistuimien, Espanja) pyrki 14.1.2019 antamassaan ratkaisussa (ATC 3/2019) kuitenkin lieventämään tätä erottelua ja arvioimaan syyttämättä jättämiseen johtanutta menettelyä konkreettisesti sen vaikutusten määrittämiseksi. Se totesi siinä seuraavaa: ”Syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen aineellisen oikeusvoiman mahdollinen vaikutus ei riipu siitä, luokitellaanko menettelyn lopettaminen lopulliseksi vai väliaikaiseksi – ja siten menettelyn uudelleen aloittamisen ehdottomasta mahdottomuudesta – vaan asian erityisistä olosuhteista ja 1) siitä, että tämä päätös on tehty sellaisen rikosoikeudellisen menettelyn päätteeksi, jossa asianomaiseen on kohdistettu menettelyyn liittyvä rasite ja vakavuus, 2) siitä, että rikosoikeudellisesta menettelystä vastaava elin on toteuttanut kaikki tarpeelliset ja kohtuulliset tutkintatoimenpiteet selvittääkseen, luokitellaanko teot rikoksiksi ja onko asianomainen osallistunut niihin erityisesti, ja 3) siitä, että menettelyn lopettamista koskevan päätöksen lainvoimaisuuden vuoksi uudelleenaloittaminen edellyttää sellaisten uusien merkityksellisten seikkojen huomioon ottamista, jotka koskevat sitä, että teot luokitellaan rikoksiksi tai asianomainen on osallistunut niihin.”
- 47 Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa tukeudutaan lainvoimaisen tuomion käsitteeseen, ja vaikuttaa siltä, että siinä viitataan implisiittisesti tällaisen ratkaisun oikeusvoiman käsitteeseen, jonka vastine *ne bis in idem* -periaate on, koska rikosoikeudellisessa menettelyssä annettu oikeusvoimainen ratkaisu estää nostamasta samaa syytettyä vastaan uutta syytettä samoista teoista.
- 48 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella voidaan kuitenkin katsoa, että syyttämättä jättämispäätöstä, jonka nojalla syyteoikeus raukeaa perusteellisen tutkinnan jälkeen mutta voidaan uusia, jos myöhemmin ilmenee uusia tosiseikkoja tai uutta näyttöä, pidetään Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa tarkoitettuna lainvoimaisena ratkaisuna. Unionin tuomioistuimen ratkaisuissa, joissa todetaan näin, ei viitata oikeusvoiman käsitteeseen.
- 49 Unionin tuomioistuin toteaa samalla, että ratkaisun arvoa on arvioitava sopimusvaltion kansallisen oikeuden perusteella. Ranskalainen tutkintatuomari tukeutui tähän varaukseen ennakkoratkaisupyynnössään ja katsoi, että koska espanjalaiset tuomioistuimet kiistivät väliaikaista syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen oikeusvoiman, sitä ei näin ollen voida pitää lainvoimaisena ratkaisuna eikä siihen voi kohdistua *ne bis in idem* -vaikutusta.
- 50 Espanjassa 18.7.2016 tehdyn päätöksen tapauksessa näiden kahden vaatimuksen välillä näyttää siis olevan ristiriita, sillä vaikka tämä väliaikaista syyttämättä

jättämistä koskeva päätös näyttää olevan unionin tuomioistuimen 5.6.2014 antamassa tuomiossa M (C-398/12, EU:C:2014:1057) asetettujen vaatimusten mukainen, espanjalaiset tuomioistuimet ovat selvästi vahvistaneet, ettei se ole lainvoimaisen tuomion tai ehdotonta syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen tavoin aineellisesti oikeusvoimainen ja ettei kyseisen päätöksen kohteena oleva voi lähtökohtaisesti johtaa siitä oikeuksia, jotka vastaavat kaikista syytteistä vapautetun henkilön oikeuksia.

- 51 Näin ollen on selvitettävä, edellyttääkö Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa tarkoitettu lainvoimaisen ratkaisun käsite unionin tuomioistuimen mielestä sitä, että ratkaisulle annetaan asianomaisen valtion kansallisen oikeuden perusteella täydet oikeusvoimavaikutukset vai ainoastaan suhteelliset oikeusvoimavaikutukset, joilla kielletään yksinomaan kaikki uudet syytteet samanlaisista teoista, antamatta asianomaiselle henkilölle kaikkia muita oikeuksia, jotka tällä voi olla vapauttavan tuomion tai syytteestä vapauttamisen perusteella.
- 52 Tribunal judiciaire de Paris esittää tältä osin jäljempänä esitettävän ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen.
- 2) *Onko kyseessä ”henkilö, jota koskevassa asiassa on annettu lainvoimainen tuomio”?*
- 53 Espanjan esitutinnan alkaessa tuomari tutki ensin lentokoneonnettomuuden aiheuttaneiden terroritekojen mahdollisuutta. Koska mitään terroritekoa ei voitu havaita, espanjalainen tuomari jatkoi tutkintaa selvittääkseen, oliko onnettomuus johtunut lentäjien kokemattomuudesta tai varomattomuudesta, ja päätteli tutkintansa päätteeksi, ettei ”ilma-alusten lentäjillä olevan objektiivisen tarkkaavaisuus- tai huolellisuusvelvoitteen” rikkomista voitu todeta.
- 54 Espanjan tutkinta-aineistossa ainoat Swiftair-yhtiön henkilöstön kuulemiset, jotka toteutettiin marraskuussa 2014, vastaavat Ranskan tutkintatuomareiden virka-apupyynnön johdosta pyytämiä kuulemisia. Espanjan poliisiviranomaiset kuulivat näitä Swiftair-yhtiön eri johtohenkilöitä pelkkinä todistajina ranskalaisten santarmien läsnä ollessa.
- 55 Espanjalainen tutkintatuomari ei kuullut lainkaan Swiftair-yhtiötä tai sen laillista edustajaa, mihin ranskalaisella tuomarilla oli mahdollisuus myöhemmin yhtiötä koskevassa tutkinnassa.
- 56 Vaikka Espanjassa on tehty Swiftair-yhtiön lentäjien koulutusta ja harjoittelua koskevia tutkimuksia sen selvittämiseksi, olivatko he voineet syyllistyä varomattomuuteen tai olla kokemattomia, Swiftair-yhtiö ei ole koskaan ollut muodollisesti Espanjan tasavallan syyttäjäviranomaisen eikä espanjalaisen tutkintatuomarin syytetoimien kohteena, jolloin syyttäjäviranomainen tai tutkintatuomari olisi virallisesti ilmoittanut sille, että sitä vastaan on suoritettu tutkintoja, jotka voivat johtaa oikeudenkäyntiin.

- 57 Tässä yhteydessä huomautetaan ainoastaan, että syyttämättäjättämispäätöksen perusteluissa täsmennetään, että ”emme ole havainneet mitään näyttöä siitä, että Swiftair-yhtiö on syyllistynyt sääntöjenvastaisuuksiin, jotka voivat liittyä Malissa 24.7. tapahtuneeseen lennon nro AH5017 ilmailuonnettomuuteen”.
- 58 Missään unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä ei selvennetä, mitä käsitteen ”henkilö, jota koskevassa asiassa on annettu lainvoimainen tuomio” on katettava unionin oikeudessa tässä nimenomaisessa tapauksessa, jossa menettely päättyy syyttämättä jättämistä koskevaan päätökseen. Kattaako tämä käsite kaikki tutkinnan aikana suoraan tai välillisesti syytettyt henkilöt, vaikka tuomari tai syyttäjä ei ole tehnyt mitään sellaista toimea, jossa olisi nimenomaisesti ja nimeltä mainittu tutkinnan kohteena olevat henkilöt, joiden epäillään syyllistyneen rikokseen?
- 59 Tribunal judiciaire de Paris esittää Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa tarkoitettua käsitteestä ”henkilö, jota koskevassa asiassa on annettu lainvoimainen tuomio” toisen jäljempänä esitetyn kysymyksen.
- 3) *Henkilön käsite ja kysymys siitä, ovatko oikeushenkilö ja sen laillisina edustajina olevat luonnolliset henkilöt sama henkilö?*
- 60 Swiftair-yhtiö ei ole kiistänyt sitä, ettei kuolemantuottamusta, jota espanjalaiset tuomarit olisivat voineet käyttää perusteena, jos he olisivat pitäneet lentäjiä epäpätevinä tai kokemattomina, voitu lukea suoraan itse yhtiön syyksi Espanjassa, kun otetaan huomioon oikeushenkilöiden rikosoikeudellisen vastuun syntymistä Espanjassa koskevien sääntöjen rajoittava luonne.
- 61 Swiftair-yhtiö väitti kuitenkin, että jos tutkimukset olisivat osoittaneet yhtiön syyllistyneen laiminlyönteihin lentäjien koulutuksessa ja pätevyyden ylläpidossa, Swiftairin laillisia edustajia (luonnollisia henkilöitä) olisi syytetty kuolemantuottamuksesta ja yhtiötä vastaan olisi siten nostettu syyte epäsuorasti.
- 62 Swiftair-yhtiö päättelee tästä, että syyttämättäjättämispäätös, josta ilmenee, ettei yhtiön laillisia edustajia vastaan ole esitetty riittävää näyttöä kuolemantuottamuksesta, johtaa sekä yhtiön laillisten edustajien hyväksi että oikeushenkilönä olevan itse yhtiön hyväksi ne bis in idem -vaikutukseen, johon voidaan vedota kaikkia unionin valtioita vastaan.
- 63 Tämä päättely, jonka hyväksyminen johtaisi siihen, ettei Swiftair-yhtiötä vastaan voida nostaa suoraan syytettä sen kotimaassa eikä muissa jäsenvaltioissa, aiheuttaa seuraavat kaksi peräkkäistä ongelmaa, joita ei voida vielä ratkaista unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella:
- 28.9.2006 annetussa tuomiossa Gasparini ym. (C-467/04, EU:C:2006:610, tuomiolauselman 2 kohta) todetaan, että Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaan sisältyvää ne bis in idem -periaatetta sovelletaan ”vain niihin henkilöihin, joita koskevassa asiassa

sopimusvaltiossa on annettu lainvoimainen tuomio”. Katsooko unionin tuomioistuimien henkilön käsitteen osalta, että oikeushenkilön laillisina edustajina toimineet luonnolliset henkilöt, jotka ovat toimineet oikeushenkilön lukuun tehtäviään hoitaessaan, ja itse oikeushenkilö ovat sama henkilö? Jos tähän vastataan myöntävästi, sopimusvaltiossa olevaa yhtiötä tai muuntyyppistä oikeushenkilöä vastaan ei voida nostaa syytettä, jos sen lailliset edustajat tuomitaan samasta teosta toisessa sopimusvaltiossa. Tästä voidaan johtaa käänteinen päätelmä.

Tällä päätöksellä voi olla merkittävä vaikutus Ranskan kaltaisiin maihin, joissa oikeushenkilön rikosoikeudellinen vastuu on yleinen ja voi syntyä rinnakkain ja samanaikaisesti sen laillisina edustajina olevien luonnollisten henkilöiden rikosoikeudellisen vastuun kanssa kaikista rikoslaisissa säädettyistä rikoksista.

- Jos tämä henkilöiden identtisyys on vahvistettu, onko se sallittava myös silloin, kun yhdessä jäsenvaltiossa on suoritettu tosiseikkoja koskevia tutkimuksia ainoastaan sellaisen oikeudellisen luonnehdinnan kannalta, jonka perusteella kyseisen oikeushenkilön vastuuta ei voi syntyä kyseisessä valtiossa?

Ratkaistakseen nämä Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklassa käytettyjen ilmaisujen ulottuvuutta koskevat tulkintavaikkeudet ja määrittääkseen, voidaanko Swiftair-yhtiötä vastaan nostaa Ranskassa syyte sellaisista teoista, joista se ei oikeushenkilönä olisi voinut koskaan joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen Espanjassa mutta joiden osalta espanjalainen tuomari katsoi, ettei sen laillisia edustajia vastaan ollut aihetta nostaa syytettä, Tribunal judiciaire de Paris esittää jäljempänä esitetyt kaksi viimeistä ennakkoratkaisukysymystä.

5. Ennakkoratkaisukysymykset

64 Tribunal judiciaire de Paris esittää seuraavat kysymykset:

1) Onko Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklan kanssa, tulkittava siten, että tuomioistuimen asian perusteellisen tutkimuksen jälkeen sopimusvaltiossa tekemää syyttämättä jättämistä koskevaa päätöstä, johon voidaan hakea muutosta ja joka estää menettelyn jatkamisen, jollei ilmene uusia tosiseikkoja tai uutta näyttöä, on pidettävä kyseisessä artiklassa tarkoitettuna lainvoimaisena ratkaisuna, vaikka sillä ei ole sopimusvaltiossa, jossa syyttämättä jättämispäätös on tehty, kaikkia täysin oikeusvoimaisen ratkaisun vaikutuksia?

2) Onko Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklan kanssa, tulkittava siten, että kun on kyse syyttämättä jättämistä koskevasta päätöksestä, joka vastaa lainvoimaista ratkaisua ja joka voi tarjota kyseisessä yleissopimuksessa tarkoitettua ne bis in idem -periaatteen suojan, ”henkilöllä, jota

koskevassa asiassa on annettu lainvoimainen tuomio”, tarkoitetaan henkilöä, jonka teot tai laiminlyönnit ovat olleet tutkinnan kohteena, vaikka tähän henkilöön ei ole esitutkintavaiheessa muodollisesti kohdistettu syytetoimia tai pakkokeinoja?

3 a) Onko Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklan kanssa, tulkittava siten, että luonnolliset henkilöt, jotka ovat yhtiön toimintoja hoitaessaan toimineet edustamansa oikeushenkilön hyväksi ja lukuun, ovat sama henkilö kuin itse oikeushenkilö, jolloin oikeushenkilöä ei voida asettaa syyteeseen sopimusvaltiossa, jos sen laillisia edustajia ”koskevassa asiassa on” jo ”annettu” unionin oikeudessa tarkoitettulla tavalla ”lainvoimainen tuomio” toisessa sopimusvaltiossa, vaikka oikeushenkilöä itseään ei ole koskaan asetettu henkilökohtaisesti syyteeseen tässä toisessa sopimusvaltiossa?

3 b) Jos edelliseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54 artiklaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 50 artiklan kanssa, tulkittava tällaisessa tapauksessa siten, että oikeushenkilöllä on oikeus ne bis in idem -periaatteen suojaan myös silloin, kun oikeushenkilöä ei voitu missään tapauksessa asettaa syyteeseen sopimusvaltiossa, jossa lainvoimainen ratkaisu on annettu, koska oikeushenkilö ei ole suoraan rikosoikeudellisessa vastuussa tässä valtiossa tai koska oikeushenkilö voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen ainoastaan sellaisista rikoksista, joista syytteen kohteena olevissa teoissa ei ole kyse?

TYÖASIA